చక్రభ్రమణం

కాలేజీ గరల్స్ వెయిటింగ్ రూమ్ దగ్గిర తారట్లాడుతున్నాడు చక్రధరరావు. లోపలినించి గాజుల గలగలధ్వనులూ, కిలకిల నవ్వులూ వినిపిస్తున్నాయి. లోపలికి వెళ్ళటానికి ధైర్యం చాలటంలేదు అతనికి. అతనెప్పుడూ అపరచిత స్త్రీలతో మాట్లాడలేదు. అదికాక వాళ్ళు తన ప్రవర్తనని ఎలా అర్థం చేసుకుంటారో ననే భయం కూడా కలిగిందతనికి. ఇలా ముందు ఆలోచిస్తున్న చక్రధరరావుకి చప్పున ఓ విషయం జ్ఞాపకం వచ్చింది. తనకి మంచిదని తోచిన విషయం, దాని ఫలితాలని గురించి ఇతరులు ఏం అనుకున్నా సరే, వెంటనే ఆచరణలో పెట్టెయ్యాలని అతని స్థిర సంకల్పం. ఈ ఊహ అతనికి తట్టగానే అతను ఆలోచనలన్నీ మానివేసి సరాసరి వెయిటింగ్ రూమ్‌లోకి వెళ్ళాడు. రూమ్‌లో ఉన్న స్త్రీలందరూ ఒక్కసారిగా నవ్వు ఆపేసి అర్థంకాని బిత్తర చూపులు చూశారు.

'క్షమించాలి...' చక్రధరరావు గది గోడలవైపు చూస్తూ అన్నాడు. ఎవరూ ఏమీ మాట్లాడలేదు.

'మీ ఇళ్ళలో ఎవరికన్నా ట్యూషన్ కావాలేమో నని'_ అతను ఆగాడు అసంపూర్తిగా. సంగతి తెలుసుకున్న విద్యార్థినిలు ఆశ్చర్యాందోళనలు ప్రకటించటం మానుకుని, 'అదా' సంగతి' అన్నట్టు చిన్నగా నవ్వారు.

'దయచేసి ట్యూషన్ కావాలిస్తే ఈ అడ్రసుకి కాస్త కబురుచేయండి.'

అతను జేబులోంచి చిన్న కాగితంతీసి బల్లమీద పడేసి వెళ్ళిపోటానికి వెనక్కి తిరిగాడు.

'ఇదో వేషం.'

'ట్యూషన్‌ట! కావాలా సులోచనా?'

'మనకికాదు, ఇంట్లో వాళ్ళకిట!'

తనని పరిహాసించే స్వరాలువిని చక్రధరరావు కాస్త కించపడ్డాడు. వెళ్ళబోయేవాడల్లా మళ్ళీ వెనక్కి తిరిగి 'అవు నండీ, నా ఉద్దేశం అదే, ఇంట్లో చిన్న పిల్ల లెవరైనాఉంటే ట్యూషన్ కావాలేమోనని అడిగాను. మీకు చెప్పగలవాడిని కాదని నాకు తెలుసు.'

'అతి వినయం ధూర్త లక్షణం.' అంది సులోచన సాన బలిమి చూసుకొని.

'అపార్థం చేసుకుంటే, క్షమించండి.'

'అపార్థం చేసికుంటేగా!'

చక్రధరరావు ఏమీ అనలేదు. ఒక్కసారి తలెత్తిచూసి ముందుకు సాగాడు.

‘పుస్తకాలరావుకి ఎంత ధైర్యం ఒచ్చిందివాళ!’

చక్రధరరావుకి మారుపేరు పుస్తకాలరావు. అతనెప్పుడూ క్లాసులో ఒంటరిగా, వేరే బెంచిమీద కూర్చుంటాడు. ఎవరితోకూడా సరిగా మాట్లాడడు. ఏమాత్రం విరామము దొరికినా ఏదో పుస్తకం ముందు వేసుకు కూర్చుంటాడు. సాయంత్రం ఆటలు ఏవీ ఆడడు. సరాసరి రూముకి వెళ్ళిపోతాడు. అతని రూములో రాత్రి రెండు గంటలదాకా రోజూ దీపం జాజ్వల్యమానంగా వెలుగుతూ ఉంటుందని వినికిడి. తోటి బి. ఏ. విద్యార్థులందరికీ అతనంటే ఓ విధమైన కోపం, అసహ్యం.

సులోచన అన్న మాటలు విని చక్రధరరావు గభాలున మళ్ళీ రూములోకి వొచ్చి తీక్షణంగా అన్నాడు:

‘అవును, పుస్తకాలరావుకి చాలా ధైర్యం ఉంది. మొండి ధైర్యం! ఇంకా అంతకంటే మంచి మాట, తెగువ! ఎవరు ఏమి అనుకున్నా నాకేం లెక్కలేదు! నేనేమీ బాధపడను. బాధపడే దశ దాటిపోయింది. ప్రపంచం గురించి మీకేం తెలుసు? ఏమీ తెలియనివాళ్ళ మాటల్ని నే నేం పట్టించుకోను.’

‘పట్టించుకోకపోతే ఇంత ఉపన్యాస మెందుకు? అంది సులోచన. గొప్పగా మాట్లాడానని మనసులో అనుకుని తోటి విద్యార్థినుల వైపు సగర్వంగా చూ ందామె.

‘మీ పేరేమిటి?’

‘ఎందుకు? సులోచన.’

'పేరుకు తగ్గట్లు కళ్లు బాగానే ఉన్నాయి. కాని, వాటిలో తీక్షణత లేదు.'

'ఇహ మీరు దయచెయ్యొచ్చు.' అంది సులోచన రోషంతో.

'సిల్కు చీరలవాళ్ళకి విచక్షణ ఉంటుందని నేనెప్పుడూ అనుకోలేదు.'

చక్రధరరావు తన పర్సువైపు భావగర్భితంగా చూసి, తలెత్తి విషాదంగా నవ్వి గబగబ రూముదాటి వెళ్ళిపోయాడు. సులోచన అభిమానం దెబ్బతిన్నది.

'పైకి అమాయకంగా కనపడేవాళ్ళంతా ఇంతే.'

అంతా నవ్వారు. మళ్ళీ వెయిటింగురూములో గాజుల గలగల ధ్వనులూ, కిలకిల నవ్వులూ ప్రారంభమయాయి. సులోచన మాత్రం పరధ్యానంగా ఏదో ఆలోచిస్తోంది.

చక్రధరరావు చివర అన్నమాటలు సులోచనకి ఎంతో క్షోభ కలించాయి. సులోచన ధనికవర్గానికే చెందినా ధనిక వాదానికి చెందినదికాదు: తన కళ్ళలో తీక్షణత లేదని అనటంలో చక్రధరరావు ఉద్దేశం కేవలం తనని గాయపరచటం కాదని ఆమె నమ్మింది. అతను అన్న మాటలలో భావం తను వెల్లడించిన భావాలు అర్థం చేసుకునే శక్తి ఆమెకు లేదని ఆరోపించటమేనని ఆమె కర్థమయింది. ప్రపంచం గురించి మీకేం తెలుసు?, అని అనటంలో అతని వేదన, "బాధపడే దశ దాటిపోయింది." అని అనటంలోగల మర్మధ్వని ఆమెని కలతపెట్టాయి. చక్రధరరావు బీదవాడిని అందరికీ తెలిసిన విష

యమే. అతను పొద్దునపూట ట్యూషన్లు చెప్పి ఎలాగో నాలుగు డబ్బులు సంపాదించుకుంటాడని కూడా అందరికీ తెలుసు. అటువంటప్పుడు అతని చర్యని వేరే విధంగా అర్థం చేసుకోడం తనదే తప్పు. అతనికి అనవసరంగా బాధ కలిగించి నందుకు సులోచన మెత్తని మనస్సు పరితపించ సాగింది. ముఖ్యంగా తనని హృదయం లేనిదానినిగా అతను ఊహించు కోటం ఆమెకి దుర్భరమయింది. ఆమెకి బీదల కష్టాలు తెలియక పోలేదు; ఎందరో బీదవిద్యార్థులకి సహాయం చేసింది కూడా. అటువంటి తనని చక్రధరరావు ధనికస్వాముల్లో చేర్చి సిల్కు చీర ప్రసక్తితో తనని ధనిక వాదానికి ముడి పెట్టడం అన్యాయం. ఇంతకీ తన ఇంట్లో ట్యూషన్ నిజానికి అవసరమే. తన తమ్ముడి ట్యూటర్ మానేశాడు. కొత్తవాడిని ఎలాగూ పెట్టాలి. అయినప్పుడు చక్రధరరావునే ఎందుకు నియమించ కూడదు?

* * * *

"ఏయ్ రిక్షా, నిన్నే." కొంచెం విసుగ్గా గట్టిగా అంది సులోచన.

ఏమిటో ఆలోచిస్తూ, అప్రయత్నంగా గంట వాయిస్తూ నడుస్తున్న రిక్షావాలా ఈ కేక విని తలెత్తి చూశాడు. ఎవరో స్త్రీ నీడలా దగ్గిర్లో కనిపించిదతనికి.

"వొస్తున్నానమ్మ."

"చెవుడా, నీ పరధ్యానమా? నాలుగుసార్లు పిలిచినా పలుకవేం?"

రిక్షావాలా చిన్నగా నవ్వి 'ఎక్కండి' అన్నాడు. సులోచన రిక్షా ఎక్కి కూర్చుంది.

"ఇలా అయితే నువ్వు బాగానే సంపాదిస్తావు!"

రిక్షావాలా మాట్లాడలేదు. కాసేపాగి సులోచన అంది,

"ఏమోయ్, నువ్వెంత సంపాదిస్తావు రోజుకి?"

"........"

సులోచన నవ్వుకొంది. ఇంత పరధ్యానం మనిషి రిక్షా లాగి ఎలా జీవితం గడుపుతాడోనని ఆశ్చర్య పడ్డ దామె—

మూడు సార్లడిగిన తరవాత రిక్షావాలా అన్నాడు:

"ఏదో నాకు సరిపోయేటంత వొస్తుంది లెండి."

సిమెంటు రోడ్డుమీద రిక్షా నిశ్శబ్దంగా జారిపోతుంది. ఉన్నట్టుండి చక్రధరరావు మాటలు జ్ఞాపకం వొచ్చాయి.

సిల్కు చీరల వాళ్ళకి విచక్షణ ఉంటుందని నేనెప్పుడూ అనుకోలేదు."

వెంటనే ఆమె ఆలోచన చరచరా లాగుతున్న రిక్షావాలా మీదికి పోయింది.

నరవాహనం!

ఆమాత్రం విచక్షణ లేకుండా తోటి మానవుడిచేత బండీ లాగించుకోటం!

సులోచన మనస్సు చలించింది. అసలు మనుష్యులు రిక్షాలు ఎందుకు లాగుతారు! ప్రభుత్వం ఈపని నెందుకు నిషేధించలేదు!

ఈ రిక్షాలాగటం కంటె ఇంకోపని చేసుకోగూడదూ ఈ సారి రిక్షావాలా వెంటనే సమాధానంగా అదోరకంగా నవ్వాడు.

రిక్షాలాగటం నీకు అవమానకరంగా లేదూ?"

"అడుక్కోటంకంటే ఇదే నయం."

"ఇంకోపని చేసుకోవచ్చుగా."

"మేం రిక్షా లాగకపోతే, పాపం మీరంతా ఇబ్బంది పడతారుగా!"

సులోచన నవ్వింది. రిక్షావాలా చమత్కరించాడు.

"రిక్షాలు లాగటం ప్రభుత్వం నిషేధించాలి."

డబ్బున్నవాళ్లు ఒప్పుకోరు! జట్కాల్లోపోతే వాళ్ళ డబ్బు తగ్గిపోదూ?"

"నిషేధిస్తే నువ్వేం చేస్తావు తరవాత?"

సంవత్సరంలోగా అటువంటిదేదీ జరగదు. సంవత్సరం తరవాత నేను రిక్షా లాగను."

"ఏం?" రిక్షావాలా సమాధానం ఇవ్వలేదు.

"నువ్వుకూడా చదువుకుంటే ఉద్యోగం చేసేవాడివి కదా! అన్నట్లు రాత్రిళ్ళు చదువు నేర్చుకోరాదూ!" అంది సులోచన, చదువురాని వాళ్ళనిగురించి, వాళ్ళ అజ్ఞానాన్ని గురించి ఆలోచిస్తూ. రిక్షావాలా వింతగా నవ్వాడు.

"చాలామంది కంటె నాకు బాగానే చదువొచ్చు" సులోచన కాస్త ఆశ్చర్యపడ్డది. ఆమెకి అకస్మాత్తుగా ఓ విష

యం స్ఫురించింది. ఈ రిక్షావాలా అంత యాసగా మాట్లాడ టంలేదు. చూస్తే పాపం యితను కాస ఓ మాదిరి చదువు వొచ్చిన వాడో, లేకపోతే వాళ్ళతో తిరిగినవాడో అయి వుండాలి" అనుకుందామె.

"ఏమిటో ఈ ప్రపంచం! చదువుకోటానికి, ఉద్యోగాలు చెయ్యటానికి అందరికీ సమానావకాశాలుంటే ఎంత బావుంటుంది" సులోచన ఈ మాటలు అర్ధ స్వగతంగా అంది.

"మాబోటి బీదవాళ్లు పైకిరావాలంటే అసలు ఇప్పుడున్న వ్యవస్థే మారాలి. బూర్జువా..." రిక్షావాలా అకస్మాత్తుగా ఆగాడు.

సులోచన చకితైంది. రిక్షావాలా ఆర్థిక శాస్త్రం రాజకీయాలు మాట్లాడుతున్నాడు. కమ్యూనిస్టులు కొట్టిపోసి ఉంటారు" అనుకుంది సులోచన. ఆమె ఇహ ఏమీమాట్లాడ లేదు.

"ఆఁ... ఇక్కడే, ఆపు."

"ఇక్కడా! ఈ రూము దగ్గిరే!"

"అవును" రిక్షా ఆగింది.

రూమ్‌లో కాంతివిహీనంగా ఓ దీపం వెలుగుతోంది. సులోచన రిక్షాదిగి, రూమ్‌కి తాళంవేసి ఉండటంచూసి మళ్ళీ రిక్షా దగ్గిరికి వొచ్చింది.

"తాళంవేసి ఉందే!"

"ఈ రూములో ఉండే ఆయన నాకు తెలుసునమ్మా, ఆయన తొమ్మిదింటికిగాని రాడు, రోజూ అంతే!"

"నీ కెలా తెలుసు?"

"రోజూ నేను ఇటు తిరుగుతూనే ఉంటాను గదండి."

సులోచన ఓ క్షణం ఆలోచించి, ఓ కాగితంమీద ఏదో రాసి కిటికీలోంచి గదిలో పడేసి, తిరిగొచ్చింది. రిక్షావాలా ఎందుకో రిచ్చపాటు పొందాడు:

రిక్షా వెనక్కుతిరిగింది. రిక్షావాలా గమనం హెచ్చించాడు. కాశికట్టుకు గుర్రంలా పరిగెత్తే అతనిని చూసి సులోచన హృదయంలో ఉద్వేగం జనించింది.

"ఇరవయ్యో శతాబ్దపు విజ్ఞానం" విషాదంగా తనలో తను అనుకుంది సులోచన.

చమటలు పోస్తున్నకొద్దీ ఇంకా వేగంగా లాగుతున్నాడు రిక్షావాలా, అతని పాదాలు కసిగా, కోపంగా భూమిని తొక్కుతున్నాయి.

సులోచన రిక్షా సీటుకింద పదిరూపాయల కాగితం పెట్టింది. ఆమె కళ్ళలో నీళ్లుతిరిగాయి. 'ఇహ ఎప్పుడూ రిక్షా ఎక్కను.' అనుకుందామె.

"ఆపు."

రిక్షాఆగింది. సులోచన దిగి అతని చేతిలో ఓ రూపాయి పెట్టి తన ఇంటి గేటువైపు నడిచింది.

"ఏయ్, రిక్షావాలా! వొస్తావా?"

"ఎక్కడికి?"

"దగ్గరేలే, నాలుగు ఫర్లాంగులుగూడా ఉండదు."

"అర్ధరూపాయి."

"పావలా."

"ఊహూఁ"

రిక్షావాలా నిర్లక్ష్యంగా ముందుకు సాగాడు.

"వీళ్ళ కెంతపొగరు? మళ్ళీ మాటకూడా మాట్లాడడు. సరే రా."

ఓ పిప్పళ్ళబస్తాలాంటి ఆయన రిక్షా ఎక్కాడు.

"పోనీ, చచ్చునడకా, నువ్వూ – గుర్రంలా పోవాలి!"

గేటుదగ్గిర నుంచొని రిక్షావేపు చూస్తున్న సులోచన 'గెట్ డవున్' అనే గంభీరమైన కేకవిని అదిరి పడ్డది. ఆమెకి అనతిదూరంలో రిక్షాలోంచి దిగి ఓ స్థూలకాయుడు నడుస్తున్నాడు. కాసేపటిలో మళ్ళీ రిక్షా సాగిపోయింది. రిక్షాగంట అస్పష్టంగా వినిపిస్తోంది. దూరంలో రిక్షా చీకటిలో మాయమయింది. సులోచన బరువుగా నిశ్వసించి ఇంట్లోకి వెళ్ళిపోయింది.

* * * *

"అయితే సాయంత్రం మీకు తీరదన్నమాట."

"క్షమించాలి. సాయంత్రవేళల్లో నాకు చాలా పని ఉంటుంది. పొద్దునపూట ట్యూషన్ ఏర్పాటుచేస్తే చాలా సంతోషిస్తాను."

సులోచన ఏదో ఆలోచిస్తోంది, చక్రధరరావుకి సమాధానం ఏమీ ఇవ్వకుండా.

"అన్నట్టు మర్చిపోయాను. నిన్న మీరు రిక్షాలో పది రూపాయల కాగితం ఒకటి పారేసుకున్నారట. రిక్షావాడు మీ కివ్వమన్నాడు."

అతను ఓ పదిరూపాయల కరెన్సీ కాగితం ఆమెకు అందించాడు. సులోచన ఆశ్చర్యపడ్డది. ఆమె ఆశ్చర్యం గమనించి అన్నాడు.

"ఆ రిక్షావాడిని నేను బాగా ఎరుగుదును. నిన్న మీరు మా రూమ్‌కి రావటంచూసి మనకి పరిచయం ఉందని అనుకొన్నట్టున్నాడు. పొద్దున్నే ఇది మీకిమ్మని నా చేతికిచ్చాడు."

"నేనేమీ పారేసుకోలేదే! ఇది ఎక్కడ దొరికిం దతనికి?"

"రిక్షా సీటు అడుగున."

"అయితే బుద్ధి పూర్వకంగానే ఇచ్చారా?"

"నేనిచ్చానని అనలేదు. ఆ నోటు నాదేనని ఆ రిక్షావాడి కెలా తెలుసు?"

"ఇవాళ మొదటి బాడుగ మీదేనట. మీరు దిగిపోయిన తరవాత ఎందుకో సీటు సర్దితే పదిరూపాయల కాగితం కనిపించిందన్నాడు."

సులోచన నవ్వింది.

"అయితే నేను యిచ్చింది మళ్ళీ తీసుకోను."

"ఆ రిక్షావాడు ధర్మం పట్టడు."

"రిక్షావాడి తరఫునకూడా మీరే మాట్లాడితే ఎలా? బుద్ధిపూర్వకంగా ఇచ్చానని తెలిస్తే అతను తీసుకునేవాడేమో దయచేసి ఇది అతనికి తిరిగిచ్చేయండి."

"ధర్మం పట్టదలుచుకుంటే అతను రిక్షా లాగేవాడే కాదు" సులోచన అతని ముఖంలో ఓ విధమైన తీవ్రత గమనించింది. ఆమె ఏమీ మాట్లాడకుండా ఆ నోటుని తీసుకుంది. చక్రధరరావు ఆ నోటువైపు తిరస్కార సూచకంగాచూశాడు.

"నే నిటువంటి వింత రిక్షావాలాని ఎక్కడా చూడలేదు."

"వింత! ప్రపంచమే వింత. అసహజమైన ఈ ఆర్థిక, సామాజిక వ్యవస్థలిలా ఉన్నంతకాలం వింతలకీ విశేషాలకీ కరువేమిటి? బహుశా చదువుకున్న రిక్షావాళ్ళు వున్నారంటే మీ రాశ్చర్యపడవొచ్చు."

"ఆశ్చర్యపడను. నేనెరిగిన ఓ స్కూల్ఫైనల్ కుర్రాడు రిక్షా లాగటం ఎరుగుదును."

చక్రధరరావు నవ్వాడు.

"బి. ఏ. చదువుతున్నవాళ్ళే రిక్షా లాగుతున్నప్పుడు స్కూల్ఫయినల్ కుర్రాళ్ళ విషయంలో విశేషమేముంది?" ఈ మాటలంటూ అతను సులోచన ముఖంలోకి చూశాడు.

"అవును."

"బి. ఏ. విద్యార్థి రిక్షాలాగటం ఆశ్చర్యం కాదా?"

"మొదట్లో ఆశ్చర్యపడ్డాను. తర్వాత ఆశ్చర్య పడాలి సింది ఇందులో ఏమీ లేదని అనుకున్నాను."

"ఏం?"

"ప్రపంచంమీద, ప్రస్తుతం మన దేశంలో ఉన్న ఆర్థిక అసమానత్వంమీదా కలిగే కసిని ఆవిధంగా తీర్చుకోటంలో ఓ విధమైన మానసిక తృప్తి ఉండవచ్చునని నాఅభిప్రాయం."

చక్రధరరావు ఓ నిమిషం స్తబ్ధుడైనాడు. సులోచన ఆకస్మాత్తుగా అంది.

"రిక్షా లాగటం మానివేయరాదా."

అతను అదిరిపడి అన్నాడు, "ఎవరు?"

"మీరే."

"నేనా?"

"అవును."

చక్రధరరావు కంగారుపడ్డాడు.

"మీ కెలా తెలుసు."

"నా కళ్ళు అందమైనవే అయినా వాటిలో తీక్షణత లేదని మీరోసారి అన్నారు. బహుశా మీ అభిప్రాయం తప్పని మీరీపాటికి గ్రహించే ఉంటారు." చక్రధరరావేమీ మాట్లాడలేదు.

"రిక్షాలాగేవృత్తి వొదిలేయండి."

చక్రధరరావు మనసులో రిక్షాచక్రాలు గిర్రున తిరిగాయి. అతని మనోఫలకంమీద తీవ్రపద ఘట్టనంలో బర బర

తను రిక్షాలాగే చిత్రం కనిపించింది. క్షణంలో అతను ఉత్తేజితుడయ్యాడు.

"రిక్షా!" చక్రధరరావు పిచ్చివాడిలా నవ్వాడు.

"నేను లాగేది రిక్షా కాదు. అది రథం. అవును. ఈ రథ చక్రాలు నగరం మారుమోగేట్లు గిరగిర తిరుగుతూనే ఉండాలి" ఒక్కసారి పిచ్చివాడిలా నవ్వేసి చక్రధరరావు చప్పున వెనక్కి తిరిగి గబగబ నడిచిపోయాడు.

సులోచన నిశ్చలంగా అతను పోయిన వైపే చూస్తూ నిలబడిపోయింది ప్రతిమలా.

నిశ్చల నదీజలంలో తెడ్డు వేసి కలికినట్లయింది ఆమె మానసిక పరిస్థితి. అయితే పడవ ముందుకు సాగిపోవాలంటే నీళ్ళు సంక్షోభం చెందక తప్పదనే నగ్నసత్యం ఆమెకి తెలియకపోలేదు.